

Meta-analysis of social capital research and crime prevention

Sayyad Darvishi¹

Abstract

Field and Aims: Many researches on the relationship between social capital and prevention of social crimes have been conducted between different groups and based on different methods. Therefore, the purpose of this study is to use a meta-analytical research model to combine and integrate the results of studies on the relationship between social capital and crime prevention.

Method: In order to perform the present meta-analysis, by examining the background of all the researches related to the relationship between social capital and crime prevention that were published in prestigious scientific journals between 1390 and 1399, 17 studies that It was methodologically acceptable, selection and meta-analysis were performed on them. The research tool was a meta-analysis checklist and Cohen's effect size method was used to achieve the overall correlation value.

Finding and Conclusion: The results showed that the effect size or coefficient of effect of social capital on crime prevention is equal to 0.48 which by converting the mean d to the value of z in a normal distribution curve according to Cohen's interpretive system, this amount is considered a high effect. Be. In general, the results showed that social capital has a significant effect on crime prevention at the level of ($P < 0.001$). Also, the magnitude of the effects of social capital variables can indicate their importance in crime prevention and guide future research and policy-making in this area.

Keywords: social capital, social trust, social cohesion, social participation, meta-analysis, effect size.

*Citation (APA): Darvishi, sayyad. (2022). Meta-analysis of social capital research and crime prevention. *International Legal Research*, 15(57), 79-106.
https://alr.ctb.iau.ir/article_690971.html?lang=en

1. Associate Professor of Crime Prevention Management. Crime Prevention Group. Amin University of Law Enforcement Sciences and Associate Member of the Iranian Law Enforcement Research Association. Email: s49darvishi@gmail.com

فرا تحلیل پژوهش‌های سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم با رویکرد فرا ملی صیاد درویشی^۱

چکیده

زمینه و هدف: تحقیقات فراوانی درباره‌ی رابطه سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرائم اجتماعی در بین گروه‌های مختلف و براساس روش‌های متفاوت انجام شده است. از این رو، هدف پژوهش حاضر استفاده از الگوی پژوهشی فراتحلیل به منظور ترکیب و یکپارچه‌سازی نتایج مطالعات صورت گرفته پیرامون ارتباط میان سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم است.

روش: به منظور انجام فراتحلیل حاضر، با بررسی پیشینه از میان تمام پژوهش‌های مرتبط با رابطه میان سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم که بین مهر و موم‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ در مجلات معتبر علمی به چاپ رسیده بودند، تعداد ۱۷ پژوهش که از لحاظ روش شناختی مورد پذیرش بود، انتخاب و فراتحلیل روی آن‌ها انجام گرفت. ابزار پژوهش عبارت از چک‌لیست فراتحلیل بود و از روش اندازه اثر کوهن برای دستیابی به مقدار ارتباط کلی استفاده شد.

یافته‌ها و نتایج: یافته‌ها نشان دادند اندازه اثر یا ضریب تأثیر سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با ۰,۴۸ است که با تبدیل متوسط d به مقدار Z در یک منحنی توزیع نرمال برحسب نظام تفسیری کوهن، این میزان، تأثیری در حد بالا ارزیابی می‌شود. یافته‌ها با رویکرد تطبیقی و در مقایسه با تحقیقات خارجی مورد تحلیل قرار گرفت. در مجموع نتایج تحقیقات داخلی و خارجی در تأثیرگذاری تمام شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر کاهش جرم به اجماع اتفاق نظر داشته و بر تقویت این شاخص‌ها تأکید دارند. در مجموع، نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم به‌طور معناداری در سطح $(P < 0.001)$ اثرگذار است. همچنین اندازه اثر متغیرهای سرمایه اجتماعی می‌تواند اهمیت آن‌ها را در پیشگیری از جرم نشان داده و راهنمایی در تحقیقات آتی و درسیاست‌گذاری‌ها در این زمینه گردد. نتایج بیانگر این است که تمام سازمان‌های رسمی و غیررسمی و نهادها باید از تمام ظرفیت‌های خود در توسعه ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی برای ارتقاء فضای امنیت اجتماعی بهره‌گیرند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، فراتحلیل، اندازه اثر.

* استناددهی (APA): درویشی، صیاد (۱۴۰۱). فراتحلیل پژوهش‌های سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم با رویکرد فرا ملی. تحقیقات حقوقی بین‌المللی، ۱۵(۵۷)، ۷۹-۱۰۶.

https://alr.ctb.iau.ir/article_690971.html

۱. دانشیار گروه پیشگیری از جرم دانشکده علوم و فنون انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

رایانامه: s49darvishi@gmail.com

مقدمه

امروزه با گسترش فیزیکی و اجتماعی شهرها و تبدیل شدن آن‌ها به مراکز ناهمگن جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، زمینه بروز آسیب‌های شهری و رشد بی‌رویه و لجام‌گسیخته ناهنجاری‌ها را در شهر فراهم آورده است (نصیری، ۲۰۰۳: ۹۱). ناهنجاری‌ها و آسیب‌های شهری زمینه‌ساز بروز پدیده جرم می‌شوند و جرم که یک پدیده‌ای ضداجتماعی است موجب اختلال در نظم و امنیت جامعه گردیده و یکی از بزرگ‌ترین مشکلات اجتماعی محسوب را به وجود می‌آورد (نصیری، ۲۰۰۳). لیکن رفع این‌گونه مشکلات و مسائل اجتماعی ناشی از وقوع و گسترش جرم را باید در متن اجتماع و جامعه جستجو نمود.

بنابراین پیشگیری از جرم که تحقق آن نیازمند مشارکت جدی و همه‌جانبه همه افراد جامعه و نهادهای اجتماعی و سیاسی است، در شرایطی می‌تواند اقدامات و تدابیر پیشگیرانه منجر به کاهش و کنترل جرم گردد که شهروندان یک جامعه نقش فعال، خودانگیز و مبتنی بر اعتماد در ایفای نقش‌های خود در کنترل جرائم و آسیب‌های اجتماعی ایفاء نمایند. بسیاری از تکنیک‌ها و شیوه‌های پیشگیری از جرم، مرتبط با ایفای نقش، همکاری و مشارکت شهروندان هست و درصد بسیار کمی از این اقدامات پیشگیرانه ارتباط مستقیم با وظایف ذاتی نهادهای قضایی و پلیسی دارند. بنابراین مطلوبیت شاخص‌های سرمایه اجتماعی از قبیل؛ اعتماد، انسجام اجتماعی و مشارکت شهروندان به‌عنوان سرمایه اجتماعی ارتباط مستقیم با حذف و کاهش زمینه‌های بی‌نظمی اجتماعی و کنترل رفتارهای جرم‌زا دارند. ارتباط جرائم و انحرافات اجتماعی با سرمایه اجتماعی به گونه‌های مختلفی توسط نظریه‌پردازان مطرح شده است. موضوع بزهکاری و انحرافات اجتماعی مستقیماً تحت تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی قرار دارند. (فوکویاما، ۱۹۹۹) سرمایه اجتماعی از طریق فرایند ساخت و بازسازی هنجارها، تعهدات و انتظارات اجتماعی را در یک جامعه تسهیل نموده؛ (فینچ^۱ و دیگران، ۲۰۲۱) و بنابراین زمینه‌ها و بسترهای رفتارهای ناهنجار و جرائم اجتماعی کاهش می‌یابد.

معتقد است نبود سرمایه اجتماعی، عامل مؤثر در پیدایش و گسترش انحرافات اجتماعی محسوب می‌گردد. (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۲۰-۱۹) و در واقع انحرافات اجتماعی را می‌توان به شرایط عدم وجود سرمایه اجتماعی نسبت داد. سرمایه اجتماعی ماهیتاً با اعتماد سروکار دارد؛ (سباتینی^۲، ۲۰۰۵: ۴) و بر پایه اعتماد مشارکت جامعه را برای ایفای نقش‌های اجتماعی و تأمین منابع عمومی افزایش می‌دهد. (آسپین^۳، ۲۰۰۴: ۲) سرمایه اجتماعی می‌تواند به ترویج و تقویت هنجارها و ارزش‌هایی پردازد که مانع از وقوع رفتارهای جرم‌آمیز می‌شوند. با تقویت پیوندهای اجتماعی و سرمایه اجتماعی، ضمانت اجرایی علیه کسانی که هنجارها و رفتارهای پذیرفته‌شده را زیر پا

1. Finch
2. Sabatini
3. Aspin

می‌گذارند مانند ایجاد احساس شرم و گناه توسط همسایگان و توسعه نظارت اجتماعی فراهم می‌آید. به همین جهت در حوزه جرم‌شناسی از شبکه‌های اجتماعی و پیوندها به عنوان موانع وقوع جرم یاد می‌شود. لذا بهبود شرایط اجتماعی به لحاظ حفظ آرامش و پیشگیری از وقوع جرم، در گرو مشارکت شهروندان هست (اتکینسون، ۱۳۸۵: ۱۲-۱۱).

جرم‌شناسان بر این باورند که سرمایه اجتماعی پایین با میزان بالای بزهکاری و جرائم رابطه دارد. لذا برای پیشگیری و مقابله صحیح با انواع جرائم، آسیب‌ها و کجروی‌های اجتماعی، شناخت علمی ویژگی‌ها و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری جرائم اجتماعی ضرورت دارد. در مهر و موم‌های اخیر، در زمینه‌ی مفاهیم سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرائم اجتماعی مطالعات متعددی صورت گرفته است و این مطالعات در حوزه‌های مختلف و از جوانب مستقیم و غیرمستقیم به بررسی ارتباط بین دو مفهوم مذکور پرداخته‌اند. گستردگی و پراکندگی مطالعات در این حوزه و رواج رویکردهای متعدد، لزوم انجام فراتحلیلی منسجم برای نیل به تصویری جامع‌تر از وضع موجود موضوع و نیل به نقایص و کاستی‌های حوزه پژوهش و ارائه تصویر و چشم‌اندازی یکپارچه از یافته‌های علمی در این حوزه را ایجاب کرده است. در این مطالعه، پژوهش‌های صورت گرفته در یک دهه گذشته گردآوری و نتایج آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. با توجه به موارد فوق، هدف اساسی این مقاله انجام فراتحلیل پژوهش‌های مرتبط میان سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در ایران در مهر و موم‌های اخیر است.

مبانی نظری و پیشینه

سرمایه‌ی اجتماعی یکی از مفاهیم جامعه‌شناسی است که طی سال‌های گذشته ظهور پیدا کرده و به عنوان یکی از گزاره‌های شناخته شده به دنبال بررسی و ایجاد ارزش‌های مبتنی بر جامعه و شبکه‌های اجتماعی است (فورسل^۱ و دیگران، ۲۰۲۰) و به طور کلی مفهوم سرمایه اجتماعی بیشتر بر روابط اجتماعی، شبکه‌سازی، و شکل‌گیری اعتماد در بین افراد جامعه متمرکز است. (کارمن^۲، ۲۰۲۲) لذا سرمایه اجتماعی حلقه مهم پیوند بین ویژگی‌های فردی و بستر اجتماعی بلافصل اوست و ظرفیت بالقوه آن برای پیوند زدن افراد مستقل به یکدیگر است؛ به طوری که، می‌تواند افراد ذینفعی را که شناخت اجتماعی محدودی نسبت به هم دارند و از کمترین احساس وظیفه متقابل به یکدیگر برخوردارند به افرادی تبدیل کند که علایق و مصالح مشترکی دارند. (اسمیت^۳، ۲۰۰۳) سرمایه اجتماعی را می‌توان به منابع قابل دسترس در درون ساختارهای اجتماعی از قبیل اعتماد، هنجارهای روابط متقابل و اهداف مشترک که افراد را برای انجام کنش‌های

1. Forsell
2. Carmen
3. Smidt

جمعی آماده می‌کند، تعریف کرد. (کاواچی و برکمن، ۲۰۰۱) از مهم‌ترین نظریه‌پردازان این حوزه می‌توان به کلمن، پاتنام، فوکویاما و بوردیو اشاره نمود.

از نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی عبارت است از مجموع منابع فیزیکی یا غیر فیزیکی در دسترس فرد یا گروهی که دارای شبکه نسبتاً بادوامی از ارتباطات نهادینه‌شده با آشنایی‌های دو جانبه و محترم هستند (فیلد، ۱۳۸۵: ۲۹-۲۳). به‌طور کلی باید گفت که مفهوم سرمایه اجتماعی در کارهای بوردیو نه تنها تعدیل‌کننده مهمی برای خوانش‌های هنجاری، تجربی و ذاتی از این مفهوم است، بلکه وی از این مفهوم تعریف جامعه شناختی بسیار بهتری به عمل می‌آورد. در واقع، بوردیو معتقد است که سرمایه اجتماعی به‌جای آنکه یک هنجار باشد به معنای نوعی رابطه اجتماعی است. به بیان دیگر، سرمایه اجتماعی برای بوردیو آن بستر فرهنگی ناشی از ساخت اجتماعی است که در ارتباط مستقیم با عادات افراد و میدان فرهنگی ناشی از کنش‌های اجتماعی، سازمان‌یافته و صورت‌بندی می‌شود (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۹۲). کلمن نیز برای تعریف سرمایه اجتماعی از نقش و کارکرد آن کمک می‌گیرد و تعریفی کارکردی از سرمایه اجتماعی ارائه می‌دهد. بر این اساس، سرمایه اجتماعی شیء واحدی نیست، بلکه انواع چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند. همه آن‌ها شامل جنبه‌ای از یک ساخت اجتماعی است و کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختار هستند، تسهیل می‌کنند. سرمایه اجتماعی مانند شکل‌های دیگر سرمایه است و دستیابی به هدف‌های معینی را که در نبود آن دست‌یافتنی نخواهد بود، امکان‌پذیر می‌سازد. (کلمن، ۱۳۹۰: ۴۶۲) از نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی مجموعه منابعی است که از طریق روابط بین افراد، شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتماد تولید می‌شود. سرمایه اجتماعی به بیان ویژگی‌هایی از یک سازمان و یا ساختار اجتماعی می‌پردازد؛ ویژگی‌هایی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که جامعه را در فعالیت‌های هماهنگ، کارآمد می‌سازد و انجام کارهای بزرگی را که بدون وجود سرمایه اجتماعی دست‌یافتنی نیست، ممکن می‌سازد. وی عناصر اساسی سرمایه اجتماعی را تعهد و اعتماد متقابل، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک، احساس تعلق، صداقت و تعاملات اجتماعی می‌داند (گنجی و هلالی ستوده، ۱۳۹۰: ۹۸).

فوکویاما نیز همچون پاتنام در تعریف این مفهوم از وجود هنجارها و ارزش‌ها سخن می‌گوید. البته او هنجارها و ارزش‌های غیررسمی در یک گروه را مدنظر دارد و بر این اساس معتقد است که سرمایه اجتماعی را به‌سادگی می‌توان به‌عنوان وجود مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون در میانشان مجاز است، در آن سهم هستند. البته مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها به‌خودی‌خود باعث تولید سرمایه اجتماعی

نمی‌شود، زیرا این ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های منفی باشد. در واقع، فوکویاما معتقد است که اعتماد، انتظاراتی است که بر اساس هنجارهای مشترک و صداقت و رفتارهای همکاری جویانه ایجاد می‌گردد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۴۷).

سرمایه اجتماعی از سه دیدگاه نظری با جرم و کجروی ارتباط دارد. این سه نظریه عبارت‌اند از: نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، نظریه فشار ساختاری و نظریه آنومی اجتماعی. هر یک از این نظریه‌ها به نوعی، رابطه بین سرمایه اجتماعی و کجروی را تبیین می‌کنند. بر اساس نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، شهرهای مدرن با تغییراتی مواجه شده است، مثل تضعیف علاقه و روابط خویشاوندی، کاهش کارآیی نهادهای اجتماعی، تضعیف روابط همسایگی، کاهش انسجام اجتماعی، افزایش فقر، افزایش بی‌اعتمادی و مواردی مانند آن، که محیط مناسبی برای کجروی و جرم فراهم می‌کند. لذا بی‌سازمانی اجتماعی بر این است که عدم وابستگی به نهادها و سازمان‌های اجتماعی از قبیل خانواده، مدرسه و غیره موجب رفتار انحرافی می‌شود (احمدی، ۱۳۹۲: ۹۳).

نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، خود بر مبنای مفاهیم سرمایه اجتماعی و انسانی بنا شده و بر شرایطی ساختاری و نوعی از سازمان اجتماعی تأکید می‌نماید که نقطه مقابل اعتماد، مشارکت، همبستگی و پیوندهای اجتماعی بوده و شرایطی است که در آن، شبکه‌های اجتماعی ضعیف، مشارکت در جامعه کم و اعتماد نیز اندک می‌باشد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۴۸). نظریه فشار ساختاری نیز معتقد است که فقدان تعلقات اجتماعی و همچنین کاهش سرمایه اجتماعی در جامعه و نیز در درون خانواده باعث می‌شود که افراد، هنگام روبه‌رو شدن با منابع فشار نتوانند بر آن‌ها غلبه نمایند. در نتیجه احساسات منفی در آنان ایجاد می‌شود که منجر به کجروی و ناهنجاری خواهد شد (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴: ۱۲). پوتنام، سرمایه‌ی اجتماعی را یک اصطلاح فراگیر چترگونه توصیف می‌کند که جنبه‌های ارتباطی شبکه‌های ساختاریافته و نیمه ساختاریافته، هنجارهای عملی متقابل شبکه، و قابلیت اعتماد را پوشش می‌دهد و به واسطه‌ی این کارکردها زمینه‌ی انسجام اجتماعی را فراهم می‌آورد. (پوتنام و فلدستین^۱، ۲۰۰۳) سرمایه‌ی اجتماعی از یک سو بازتاب نگرش‌ها و تمایلات افراد برای تعامل بین فردی است و از سوی دیگر دیگر مؤلفه‌ی ارتباطی است که قدرت ارتباطات اجتماعی در گستره‌ی یک جامعه را منعکس می‌کند (ناکانو و واشیزو^۲، ۲۰۲۱). سرمایه اجتماعی در منازعه‌های اجتماعی به‌عنوان یک منبع محسوب می‌شود (بورديو^۳، ۱۹۸۶: ۲۴۵). سرمایه اجتماعی منحصراً نتیجه روابط اجتماعی معنی‌داری است که افراد در طول زمان بر روی آن سرمایه‌گذاری می‌کنند (سباتینی، ۲۰۰۵: ۴).

1. Putnam & Feldstein
2. Nakano & Washizu
3. Bourdieu

تاکنون تحقیقات زیادی تأثیر سرمایه اجتماعی در کاهش مسائل اجتماعی را تایید نموده است (فوکویاما، ۱۳۷۹). کاهش جرائم، افزایش پیوندهای اجتماعی، ایجاد شبکه‌های حمایتی برای اعضاء خانواده، کاهش مصرف مواد مخدر، کاهش خشونت خانوادگی (شریفیان‌ثانی، ۱۳۸۰: ۹-۷)، کاهش میزان خودکشی، کاهش کودک آزاری (بهزاد، ۱۳۸۱: ۴۵)، از طریق افزایش سرمایه اجتماعی بررسی و تأیید شده است. (فیروزآبادی و ایمانی، ۱۳۸۴) نیز در تحقیق خود مبنی بر سرمایه اجتماعی و میزان توسعه یافتگی، به این نتیجه رسیدند؛ که سرمایه اجتماعی مناطق، رابطه مثبتی با توسعه مناطق شهری در تهران دارد و مناطق توسعه یافته تر از میزان بیشتری از اعتماد عمومی، آگاهی، مشارکت رسمی و مشارکت‌های غیررسمی همیارانه برخوردارند. سرمایه اجتماعی مجموع منابع حقیقی یا مجازی است که در یک فرد یا گروه از راه شبکه‌ای ممتد از روابط کم‌ویش نهادینه شده شناخت و آشنایی متقابل، به وجود می‌آید (بورديو، ۱۹۸۶) و این شبکه‌ها، همکاری و اعتماد، مکانیزم‌هایی هستند که بر بهره‌وری تأثیر می‌گذارند (آسپسن، ۲۰۰۴: ۶). نتایج تحقیق کلمن (۱۹۹۰) نشان داد که سرمایه اجتماعی، انتشار دانش و اطلاعات در میان کارکنان، دستیابی به هدف‌های معینی را که در صورت عدم وجود آن‌ها غیرقابل دسترس است، ممکن می‌سازد (کلمن، ۱۹۹۰: ۳۰۲) و افراد هنگام کار، سرمایه اجتماعی همدیگر را برای تکامل دانش درون تیم اختیار می‌کنند (سالف و گریو^۲، ۲۰۰۳).

۱. پیشگیری از جرم

واژه‌ی پیشگیری در مفهوم قانونی آن به معنای «پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم برای از بین بردن یا کاهش آن، پیشگیری از جرم است» (قانون پیشگیری از جرم، ۱۳۹۴). در مفهوم کلی، انجام دادن هر اقدامی که علیه جرم بوده و آن را کاهش دهد، پیشگیری محسوب می‌شود (تیلی^۳، ۲۰۱۹: ۲۰۳). لذا این مفهوم طیف وسیعی از اقدامات کیفری و غیر کیفری را دربر می‌گیرد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳: ۷۳۷). هدف اصلی پیشگیری از جرم کنترل اعمال مجرمانه است و در کنترل اعمال مجرمانه اصلاح و بازداشتن مجرم، حفاظت و حمایت از بزه دیده و جامعه مدنظر است. اما در جرم‌شناسی پیشگیرانه، هدف به جلوی جرم رفتن و پیشی گرفتن از بزه‌کاری است. از نظر علمی پیشگیری یک مفهوم منطقی و تجربی است که هم‌زمان از تأملات عقلانی و مشاهدات تجربی تلقی می‌شود (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۹: ص ۱۷). بنابراین پیشگیری از جرم دربرگیرنده تدابیر و اقداماتی است که نرخ بزه‌کاری را کاهش می‌دهد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۱).

1. Colman
2. Salaff & Greve
3. Tilley

امروزه پیشگیری شامل مجموعه اقداماتی خارج از نظام کیفری است که هدف غایی آن منحصرأ به صورت جزئی، محدود کردن دامنه‌ی ارتکاب جرم، غیرممکن کردن، مشکل کردن، کم کردن احتمال وقوع جرم است (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۸: ۱۴۷). براین مبنا پیشگیری مجموعه اقدام‌ها و تدابیر غیر قهرآمیز است که باهدف خاص مهار بزه‌کاری، کاهش احتمال و وخامت جرم، پیرامون علل جرائم اتخاذ می‌شود (موگا^۱، ۲۰۱۹: ۴۶۸). لذا در میان تقسیم‌بندی انواع پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم از اهمیت زیادی برخوردار هستند. هدف پیشگیری اجتماعی این است که از تبدیل بزه کاران بالفعل جلوگیری نماید و مجرمان بالفعل و بالقوه را از خطاهای آنی منصرف کند (کی‌نیا، ۱۳۸۲: ۲۸۸). پیشگیری اجتماعی در تلاش است تا با اقدامات مناسب برای از بین بردن یا کاهش عوامل جرم‌زا بر محیط اجتماعی و عمومی اثرگذار و همچنین شناسایی عوامل خطر تقویت حمایتی و مداخله از ارتکاب به بزه‌کاری پیشگیرانه نماید (نجفی ابرندآبادی و غلامی، ۱۳۸۵: ۵۴). به عبارتی پیشگیری اجتماعی مجموعه اقداماتی است که هدف آن خنثی کردن عواملی که در تکوین جرم تأثیرگذار هستند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۸: ۷۵۳) و بیشتر بر برنامه‌ها، راهکارها و اقدامات فرهنگی متمرکز می‌باشد. اما پیشگیری وضعی معطوف به گونه ویژه‌ای از جرائم است که از طریق اعمال مدیریت و مداخله در محیط، کاهش فرصت‌های جرم و افزایش خطرات ناشی از ارتکاب بزه با بزه‌کاری مقابله می‌گردد (گسن، ۱۳۷۶: ۷۰-۶۷)؛ و با مداخله در شرایط جرم و پیشگیری وضعی از جرم، موقعیت و فرصت ارتکاب جرم را کاهش می‌دهد (آرمیتج و اکبلوم، ۲۰۱۹: ۱۹). چراکه در این رویکرد قدر سطح نظارت افراد بر محیط اجتماعی افزایش می‌یابد (کوزن و سان، ۲۰۱۹: ۲۸۷). فنون پیشگیری وضعی دارای پنج دسته و بیست و پنج تکنیک می‌باشد (محمد نسل، ۱۳۸۶: ۴۲). البته تدابیر پیشگیرانه دارای نتایج قطعی نیستند، لذا به‌رغم استفاده از شیوه‌های پیشگیرانه وضعی، بزه‌کاری مهار نشده و افزایش جرم در جوامع ملموس است (خانعلی پور، ۱۳۹۰: ۱۰۶).

نتایج تحقیق ایران‌پناه و همکاران (۱۳۹۸) و پیرسای و همکاران (۱۳۹۷) حاکی است که افزایش سرمایه اجتماعی بر کاهش بزه‌کاری جوانان شهر کرج تأثیر مثبتی دارد. نتایج پژوهش شاه‌جهان پور (۱۳۹۶)، باعنوان «فرهنگ در پیشگیری از جرم» نشان داد که، رسانه‌ها، محیط‌های آموزشی و کاری، خانواده، تبلیغات و افزایش مهارت‌های اجتماعی به‌عنوان عوامل فرهنگی در پیشگیری از جرم تأثیرگذار هستند. بابایی و انصاری (۱۳۹۳) نیز در پژوهش خود با عنوان «تحلیل اقتصادی پیشگیری از جرم»، با تفسیر و تبیین هزینه‌های جامعه‌ای به این نتیجه رسیده‌اند که از طریق پیشگیری عمومی در ابعاد آموزشی، اطلاع‌رسانی، ایجاد فضاهای مفید شهری و مانند این‌ها

1. Muggah
2. Armitage & Ekblom
3. Cozens & Sun

می‌توان با صرف هزینه کم در پیشگیری از جرم، کاهش هزینه سنگین‌تر از دوش جامعه را دنبال کرد. همچنین با درمان بیماری‌ها و نارسایی‌های جسمی و روحی و بالا بردن ارزش‌های اجتماعی و تقویت نهادهای اجتماعی و تعالی فرصت‌های اقتصادی، تحصیلی، تفریحی، مسکن و غیره می‌توان از تمایلات مجرمانه در افراد جلوگیری کرد (بیات و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۸ - ۴۷).

تحقیقات ویزبوردر، داویس و گیل^۱ (۲۰۱۵) تحت عنوان افزایش کارایی جمعی و سرمایه اجتماعی در نقاط جرم خیز: ابزارهای کنترل جرم جدید برای پلیس، نشان داد که همکاری افراد جامعه با پلیس برای بهبود ایمنی عمومی و تقویت کنترل‌های اجتماعی غیررسمی بسیار مهم است و شواهد تجربی نشان می‌دهد که بی‌سازمانی اجتماعی و ناکارآمدی جمعی بر الگوهای جرم و جنایت در سطح خرد جغرافیایی تأثیر می‌گذارد. لذا پلیس لازم است برای توسعه کنترل‌های اجتماعی غیررسمی مکان‌محورمداخلاتی را برای افزایش کارایی جمعی در نقاط جرم خیز انجام دهد. تحقیقات نشان می‌دهد که در نقاط جرم خیز نابسامانی اجتماعی و کنترل اجتماعی غیررسمی پایینی وجود دارد (ویزبوردر^۲ و همکاران، ۲۰۱۲). در محلاتی که آسیب‌های اجتماعی مانند فقر و بی‌سازمانی اجتماعی وجود دارد، درواقع پلیس تنها می‌ماند و تلاش می‌نماید بر واکنش‌های فوری در مورد کنترل جرم تمرکز نماید (کلارک^۳، ۱۹۹۵). اکومان و ترویل^۴ (۲۰۱۲) در تحقیق خود تحت عنوان تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم، با به‌کارگیری جریان و داده‌های تاریخی در شهرداری‌های هلند و با ارائه شاخص‌های جدید برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی، پیوندی بین سرمایه اجتماعی و جرم کشف کردند و نتایج آن نشان داد که سطوح بالاتر سرمایه اجتماعی با نرخ کمتر جرم و جنایت و وضعیت تاریخی شهرداری‌ها مرتبط است و شاخص‌های سرمایه اجتماعی حدود ۱۰ درصد از واریانس مشاهده‌شده در جرم را پیش‌بینی می‌نماید. چوی و اسلوان^۵ (۲۰۱۱) با مطالعه پیشینه نظری و تأثیر سرمایه اجتماعی در رابطه با جرم شهری نشان دادند که سرمایه اجتماعی، یک سرمایه و دارایی کلیدی برای بهبود پیشگیری از جرم است. هنگامی که افراد و سازمان‌ها به‌طور فشرده با هم مرتبط و همکاری دارند، سطوح بالایی از پیوند و سرمایه اجتماعی ایجاد می‌شود و سرمایه اجتماعی اعتماد لازم برای حفظ یک جامعه سالم را در پیشگیری از جرائم ایجاد می‌کند و لذا برنامه‌ریزان می‌توانند مداخلات هدفمند را برای حمایت از رشد و حفظ سرمایه اجتماعی، بهبود ساختارهای اجتماعی جامعه و ایمنی جامعه توسعه دهند. نتایج پژوهش یامامدرا^۶ (۲۰۰۹) نشان داد که پلیس و سرمایه اجتماعی جرم را کاهش می‌دهند، اما اثر سرمایه اجتماعی، از پلیس کمتر است، باین‌وجود رابطه مکمل بین آن‌ها در کاهش جرم وجود

1. Weisburd, Davis & Gill
2. Weisburd
3. Clarke
4. Akçomak & Ter Weel
5. Choi & Sloane
6. Yamamura

دارد. نتایج پژوهش هاودون و رایان^۱ (۲۰۰۹) حاکی از این است که سرمایه اجتماعی می تواند به طور مستقیم جرم و جنایت در جامعه را تحت تأثیر قرار دهد و ابعاد سرمایه اجتماعی مانند کنترل خصوصی و عمومی می تواند رابطه معناداری با کاهش یا پیشگیری از جرم داشته باشد. نتایج تحقیقات سالمی و کیویوری^۲ (۲۰۰۶) در رابطه با سرمایه اجتماعی و جرائم نوجوانان، نشان داد که شاخص های سرمایه اجتماعی شامل؛ ساختار خانواده، اقتصادی موقعیت، خودکنترلی، توانایی شناختی و مشارکت در رفتار بزهکارانه در یک نمونه ملی در کشور فنلاند از ۱۵ تا ۱۶ ساله نشان می دهد که حمایت ضعیف والدین، کنترل پایین معلم و ضعف اعتماد بین فردی با رفتار بزهکارانه رابطه معناداری دارد و زمانی که شاخص های ساختاری و فردی، از جمله کنترل والدین، حمایت معلمان و افزایش اعتماد بین فردی و همچنین تقویت خودکنترلی موجب کاهش گرایش به ارتکاب جرم می گردند. نتایج تحقیق پوتنام^۳ (۲۰۰۰) نشان داد که وجود سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی در کاهش میزان جرم و جنایت و کاهش مراجعات و محکومیت های بزهکارانه و نابرابری های اقتصادی، مدنی و جنسیتی داشته است. یافته های رایت^۴ و دیگران (۲۰۰۰) نیز نشان می دهد که سرمایه اجتماعی میزان بزهکاری را کاهش و تأثیرات بدر رفتاری را تعدیل می کند. یافته های اکومان و تر ویل^۵ (۲۰۱۲)؛ یامورا^۶ (۲۰۰۹)؛ روح و لی^۷ (۲۰۱۳) نیز نشان داد که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی از میزان جرائم کاسته می شود.

بنابراین می توان گفت پیشگیری درون چارچوبی اجتماعی و پیچیده رخ می دهد که بخشی از یک شبکه از معانی است. در نتیجه، اعمال مداخله گرانه همیشه از دو جهت مهم است؛ از یک سو مداخله گر به کمک رویکردی درباره موضوع، وضعیتی را درون شرایط موجود انتخاب می کند که با انجام اعمالی سعی در تغییر آن وضعیت دارد. لذا این پیشگیری با ایجاد تغییرات و اصلاحات در فرد و جامعه به دنبال جلوگیری از جرم به صورت پایدار و همیشگی است و درصدد آن است که اعضای جامعه را از طریق آموزش، تشویق و تنبیه با قواعد و هنجارهای اجتماعی آشنا و همنوا کند و شامل آن دسته از تدابیر و اقدام های است که با مداخله در فرآیند رشد افراد، بهبود شرایط زندگی آن ها و سالم سازی محیط اجتماعی و طبیعی، به دنبال حذف یا کاهش علل جرمزا و در نتیجه پیشگیری از بزهکاری است (نیازپور، ۱۳۸۳). به اعتقاد گسن، پیشگیری اجتماعی بدون مداخله بحث های پلیس و دادگستری و معطوف به مبارزه ناسازگاری جوانان بزهکار و محیط رشد آنان است (گسن، ۱۳۸۵: ۱۰۱). تأسیس مکان های تفریحی و پارک ها برای تفریح، تأسیس مراکز آموزشی، پرورشی، فرهنگی، ایجاد درآمدزایی و اشتغالزایی در محله ها، تقویت باورهای دینی از

1. Hawdon & Ryan

2. Salmi & Kivivuori

3. Putnam

4. Wright, Cullen, Francis & Miller

5 Akçomak & Ter Weel.

6. Yamamura

7. Roh & Lee

طریق فعال کردن مؤثر و مناسب مراکز مذهبی محلی از اقدامات پیشگیری اجتماعی از جرم هست (عباجی، ۱۳۸۷). همچنین گسترش تجهیزات و تدابیری چون باشگاه‌های ورزشی جوانان و پروژه‌های مبتنی بر فعالیت‌ها در جهت منصرف کردن مجرمان بالفعل و بالقوه از خطاهای آینده از مصادیق این نوع پیشگیری است.

۲. سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم

سرمایه اجتماعی را می‌توان مجموعه‌ای از شبکه‌ها، هنجارها، ارزش‌ها و درکی دانست که همکاری درون گروه‌ها و بین گروه‌ها را در جهت کسب منافع متقابل تسهیل می‌کند. بنابراین، مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی برساخته و ترویج یافته از روابط اجتماعی و مشارکت در گروه‌ها و انجمن‌هایی است که به دنبال اهداف مشترک‌اند و از آن به منزله‌ی مکانیسم توسعه دهنده ارزش‌ها و باورهای مشترک یاد می‌شود. (بورگونوی^۱ و دیگران، ۲۰۲۱) و با افزایش سرمایه اجتماعی، در صورت برابر بودن سایر شرایط، سطوح جرم پایین‌تر خواهد آمد (پونتام، ۲۰۰۰: ۲۰۸). سرمایه اجتماعی نوعی نظارت خودجوش درونی و بیرونی را در بین اعضای جامعه تقویت و به همراه نظارت‌های محلی، مشارکت رسمی و غیررسمی و حمایت اجتماعی میزان بزهکاری را کنترل و کاهش دهد (دیلر و دیلر^۲، ۲۰۱۰). چراکه کاهش جرم ارتباط مستقیم با افزایش سرمایه اجتماعی دارد (اکومان و ترویل^۳، ۲۰۱۲) و (روح و وی^۴، ۲۰۱۳) و در شرایطی که ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی افزایش یابد از میزان جرم کاسته می‌شود (مور و ریکر^۵، ۲۰۱۳).

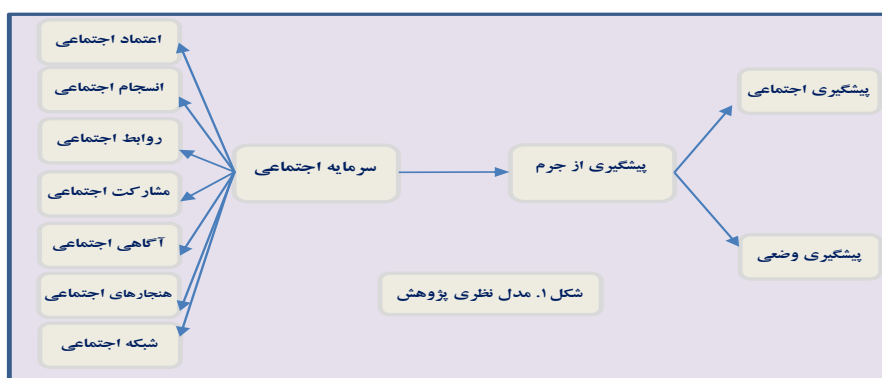
پونتام (۲۰۰۰) سرمایه اجتماعی را به‌عنوان یک منبع سطح اجتماعی و کالای همگانی می‌پندارد و آن را عبارت از ویژگی‌های سازمان اجتماعی نظیر شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اجتماعی تعریف می‌کند که همکاری و هماهنگی را در جهت منافع متقابل تسهیل می‌نماید، که الگوهای نقش مثبت و شبکه‌های حمایتی سرمایه اجتماعی، نقش بازدارنده قدرتمندی را در شبکه‌ها برای نوجوانان دارد و آن‌ها را از جرم دور می‌کنند (رز^۶، ۲۰۰۰). با این اوصاف، سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم رابطه‌ای دوطرفه را بیان می‌کند که در این بین، آنچه در چارچوب و شاکله سرمایه اجتماعی قرار گرفته می‌شود، پیشگیری از جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی است. لذا سرمایه اجتماعی در بازخورد با پیشگیری از جرم موضوعی است که تعیین‌کننده هست و هرچه تدابیر اتخاذی و ابعاد سرمایه اجتماعی به سمت نهاده‌ای بنیادین سوق می‌یابد، کارایی پیشگیری از جرم نیز بیشتر می‌شود.

1. Borgonovi
2. Deller & Deller
3. Akçomak & Ter Weel
4. Roh & Lee
5. Moore & Reckler
6. Rose

در ایران هم پژوهش‌ها ارتباط میان ابعاد سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم را نشان می‌دهند، اما با بررسی پژوهش‌های انجام گرفته مشخص می‌شود که ناهمخوانی‌هایی از نظر جامعه آماری، حجم نمونه و اندازه اثر به دست آمده وجود دارد، که لزوم مطالعه جامع این پژوهش‌ها را برای رسیدن به نتیجه‌ای متقن نشان می‌دهد. تفاوت در کاربست، ابزار سنجش، روش‌ها و موقعیت‌های پژوهشی، مقایسه یافته‌ها را دشوار می‌کند. به همین دلیل پژوهش حاضر باهدف یکپارچه کردن نتایج پژوهش‌های پیشین و ترکیب اندازه اثرهای مختلف با استفاده از شیوه فراتحلیل انجام گرفته و تلاش دارد به این سوال پاسخ دهد که ابعاد سرمایه اجتماعی چه میزان در پیشگیری از جرائم تأثیر دارند؟

مدل مفهومی

سرمایه اجتماعی به همراه ارکان اصلی خود، همواره نقش مهمی در پیشگیری از آسیب‌ها و جرائم اجتماعی دارند. اگر در جامعه‌ای صمیمیت و اعتماد کاهش یابد، اگر ارزش‌ها و هنجارهای واحد کارایی خود را برای توسعه انسجام و همبستگی اجتماعی از دست بدهند، اگر میزان ارتباطات، وسعت شبکه‌های اجتماعی و اندازه مشارکت اجتماعی رو به سستی بگراید، زیربنای کنترل اجتماعی، حمایتی و تقویتی بسترهای جرم‌زدایی متزلزل شده، جامعه در منجلاب ناهنجاری و جرم فرورفته و میزان ارتکاب جرم در جامعه افزایش می‌یابد. به این لحاظ، مبانی نظری مطالعه حاضر در مدل مفهومی برابر با شکل ۱. تلخیص می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی

روش

در این تحقیق با توجه به هدف پژوهش از روش فراتحلیل استفاده شده است. فراتحلیل عملی آماری برای ترکیب نتایج به منظور دستیابی به یک جمع‌بندی است (کار، ۲۰۰۲ و کوتز، ۲۰۰۲). جامعه آماری عبارت بودند از تمام پژوهش‌های انجام و چاپ شده در رابطه با ارتباط سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در مجلات دارای درجه علمی معتبر ایران که حجم نمونه مناسبی

داشته، از لحاظ روش‌شناسی (فرضیه‌سازی، روش تحقیق، جامعه، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری، ابزار اندازه‌گیری، روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری، فرضیه‌های آماری، روش تحلیل آماری و صحیح بودن محاسبات آماری) شرایط لازم را داشته‌اند. در این پژوهش از ۲۸ مقاله مرتبط با موضوع پژوهش، تعداد ۱۷ مقاله که ملاک‌های ورود به پژوهش را داشته‌اند، استفاده شده است. منابع جستجو در پژوهش حاضر، عبارت بودند از: مجلات علمی-پژوهشی در حوزه سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، وب‌سایت پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران^۱، وب‌سایت پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۲، سامانه نشریات پلیس، وب‌سایت پایگاه اطلاعات نشریات کشور^۳، وب‌سایت پایگاه مجلات تخصصی نور^۴، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام^۵، که فقط منابع فارسی و تحقیقاتی که در ایران انجام شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفتند.

روش به کار گرفته شده در این فرا تحلیل، ترکیب اندازه‌های اثر، ضرایب همبستگی یا مشخصه آماری کوهن است که توسط نرم‌افزار CMA و meta 53 اجرا شد. اندازه اثر ترکیبی در مطالعات همبستگی روشی رایج و مؤثر است (دلاور، ۱۳۹۳). چراکه محاسبه متوسط همبستگی بین دو متغیری که پرسش یا فرضیه واحدی را در بین پژوهش‌های مورد بررسی آزمون می‌کند، مهم‌ترین شاخص ترکیب نتایج به شمار می‌آید (هومن، ۱۳۸۷) در ضمن از آن جا که در همه مطالعات مورد نظر از آمار I استفاده شده بود نیازی به تبدیل آن‌ها نبود.

جدول ۱. مشخصات تحقیقات انجام شده برای فرا تحلیل

ردیف	عنوان تحقیق	محقق	سال انتشار	جامعه	نمونه	میزان آماره R _e	سطح معناداری	نمونه‌گیری
۱	بررسی سرمایه اجتماعی و نقش آن در پیشگیری از جرم و آسیب‌های اجتماعی: یک پژوهش آمیخته	جعفری، سکینه	۱۳۹۹	جوانان ۲۵-۳۵ ساله سمنان	۳۸۳	۰/۷۹	۰/۰۰۱	خوشه‌ای
۲	نقش میانجی سرمایه اجتماعی در تأثیر عدالت سازمانی و حمایت سازمانی پلیس بر پیشگیری از جرم	درویشی، صیاد	۱۳۹۸	کارکنان شاغل در پلیس قم	۱۳۲	۰/۸۵	۰/۰۰۳	طبقه‌ای سهمی

1. irandoc
2. sid
3. magiran
4. noormags
5. isc

خوشه ای چند مرحله	۰/۰۰۰	۰/۲۵	۲۹۳	جوانان شهر ایلام	۱۳۹۸	قاسمی، یارمحمد؛ صداقت زادگان، شهناز؛ ملکشاهی، مالک و پنجستونی، بهرام	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و نزاع فردی در بین جوانان شهر ایلام	۳
تصادفی	۰/۰۰۰	۰/۴۸	۳۶۶	دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید مدنی	۱۳۹۷	رسول زاده اقدم، صمد؛ عدلی پور، صمد و عابدینی، صمد	مطالعه جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با کجروی فرهنگی	۴
تصادفی ساده	۰/۰۰۰	۰/۳۸	۳۸۴	شهروندان بالای ۲۰ سال بوشهر	۱۳۹۷	جعفری نیا، غلام رضا؛ منصور، رضا و محمودی، معصومه	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر بوشهر (با تأکید بر آموزش همگانی)	۵
خوشه ای چند مرحله ای	۰/۰۰۰	۰/۷۱	۳۸۴	شهروندان بالای ۱۵ سال ساری	۱۳۹۷	گرچی گرسامی، علی؛ سیاه چشم، مهري؛ موسوی بیجاری، سید جعفر و سیف، قدرت الله	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در پیشگیری از اعتیاد	۶
تصادفی ساده	۰/۰۰۰	۰/۸۱	۳۸۲	افراد درگیر در پرونده های کیفری شهرستان ملارد	۱۳۹۷	ناصر پیر سرایی، آرش؛ شیری، عباس و موذن زادگان، حسنعلی	رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: شهرستان ملارد)	۷
تصادفی چند مرحله ای	۰/۰۱۵	۰/۵۶	۳۸۰	جوانان ۱۸-۲۹ بوشهر	۱۳۹۶	کوشا ارسلان؛ نیلی مسعود؛ جاوید فرد، رضا و آزاد واری، علی اکبر	بررسی رابطه متقابل افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش جرم جوانان مورد مطالعه: جوانان شهر بوشهر	۸
خوشه ای چند	۰/۰۰۱	۰/۴۰	۳۸۵	شهروندان بالای ۱۸ سال بیجار گروس	۱۳۹۶	حبیب زاده ملکی، اصحاب؛ و فرجی، هوشنگ	رابطه مشارکت اجتماعی با پیشگیری از جرم	۹
تصادفی ساده	۰/۰۰۱	۰/۳۸	۳۴۸	شهروندان تهرانی	۱۳۹۶	سید علیپور، سید خلیل و نامور صدیق، کریم	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر تهران	۱۰

۱۱	رابطه سرمایه اجتماعی و جرم جوانان مورد مطالعه: جوانان شهر یزد	خواجه نوری، بیژن و زارعی محمود آبادی، علیرضا	۱۳۹۵	جوانان ۱۸-۲۹ ساله یزدی	۳۸۰	۰/۵۱	۰/۰۰۰	تصادفی چند
۱۲	تحلیل جامعه شناختی رابطه بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: استان اردبیل)	عشایری، طاها؛ عباسی، الهام؛ مهدی زاده اردکانی، محمد و حاجی حسینلو، سجاد	۱۳۹۵	کلیه افراد ۲۰ سال به بالای ساکن استان اردبیل	۳۸۲	۰/۲۷	۰/۰۰۳	خوشه ای سهمی و تصادفی
۱۳	رابطه میان سرمایه اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم در میان دانشجویان دانشگاه های استان چهارمحال و بختیاری	محمودی، محمدتقی؛ کریمیان، فاطمه؛ میراحمدی، محسن ورمضانی، بهنام	۱۳۹۴	دانشجویان ۱۹ تا ۲۵ سال دانشگاه های استان چهار محال و بختیاری	۳۲۰	۰/۲۵	۰/۰۰۰	نمونه گیری چند
۱۴	بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر پیش گیری از جرم (مورد مطالعه: جوانان شهرستان شهریار)	فتحی، سروش و میر مقدم، کاظم	۱۳۹۴	جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال شهرستان شهریار	۲۰۰	۰/۶۱	۰/۰۰۰	غیر احتمالی در دسترس
۱۵	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم (مطالعه موردی شهر اصفهان)	خسرو شاهی، قدرت الله؛ دهقان نیا، محمد منصور و نجفی، داود	۱۳۹۳	جوانان شهر اصفهان	۳۵۴	۰/۴۰	۰/۰۰۱	تصادفی ساده
۱۶	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با میزان جرم در شهر شهرکرد در سال ۱۳۹۱	طالب زاده، مریم؛ حقیقتیان، منصور و جهان بخش، منصور	۱۳۹۲	زندانیان بالای ۱۸ سال شهرکرد	۱۵۰	۰/۴۳	۰/۰۰۱	تصادفی ساده
۱۷	تأثیر مؤلفه های سرمایه اجتماعی بر توزیع فضایی جرایم در شهرستان یزد	مسعودنیا، ابراهیم؛ الیاسی، محمد حسین؛ علی اکبریان، علی و حسن زاده، دهقان	۱۳۹۰	شهروندان بالای ۱۸ سال یزد	۵۰۰	۰/۱۷	۰/۰۰۰	طبقه ای متناسب

یافته‌ها

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم با استفاده از فراتحلیل بود. توجه به تحقیقات انجام شده میزان ارتباط بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به جدول شماره ۲ که نشان می‌دهد بیشترین ارتباط بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم برابر با ۰/۸۵ و کمترین ارتباط بین این دو متغیر برابر با ۰/۱۳ بوده است. بهترین برآورد از میزان ارتباط بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم برابر با ۰/۴۶۲ می‌باشد و فرض صفر مبنی بر عدم ارتباط بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم با اطمینان رد می‌شود ($P < 0/001$). براساس جداول تفسیر اندازه اثر کوهن (هومن، ۱۳۸۷) و براساس نتایج این فراتحلیل بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم رابطه بالایی وجود دارد.

جدول ۲. اندازه اثر حاصل از همبستگی سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم

شماره پژوهش	اندازه اثر	Z	Zr
۱	۰/۷۹	10.73	0.946
۲	۰/۸۵	11.52	1.79
۳	۰/۲۵	4.36	0.283
۴	۰/۴۸	5.63	0.571
۵	۰/۳۸	7.59	0.429
۶	۰/۷۱	9.93	0.847
۷	۰/۸۱	10.64	0.907
۸	۰/۵۶	8.11	0.619
۹	۰/۴۰	5.29	0.591
۱۰	۰/۳۸	7.60	0.430
۱۱	۰/۵۱	6.89	0.573
۱۲	۰/۲۷	4.41	0.301
۱۳	۰/۲۵	4.35	0.283
۱۴	۰/۶۱	8.27	0.682
۱۵	۰/۴۰	5.29	0.590
۱۶	۰/۴۳	6.59	0.537
۱۷	۰/۱۷	2.64	0.205

در جدول شماره ۲. اندازه اثرهای به دست آمده برای هر یک از پژوهش‌های مورد بررسی نشان داده شده است و همان‌طور که دیده می‌شود کمترین اندازه اثر مربوط به مطالعه شماره نوزده

(۰/۱۷) و بیشترین اندازه اثر مربوط به مطالعه شماره دو هست (۰/۸۵) همچنین Z فیشر برای هر کدام از اندازه اثرها محاسبه شد.

جدول ۳. اندازه اثر متغیرهای پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد

اندازه اثر متغیرهای فرعی تحقیق						
متغیرهای پژوهش	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	Z	sig	فراوانی
اعتماد اجتماعی	0.405	۰,۳۴۹	۰,۶۵۱	۵,۳۷	۰,۰۰۰	۱۴
انسجام اجتماعی	0.473	۰,۳۱۷	۰,۵۹۱	۶,۳۱	۰,۰۰۰	۸
روابط اجتماعی	0.412	۰,۲۸۱	۰,۴۸۷	۵,۶۹	۰,۰۰۰	۵
مشارکت اجتماعی	0.413	۰,۲۹۴	۰,۵۳۷	۵,۷۳	۰,۰۰۰	۱۳
آگاهی اجتماعی	0.545	۰,۴۰۹	۰,۶۱۱	۹,۱۹	۰,۰۰۰	۲
هنجارهای اجتماعی	0.531	۰,۳۹۱	۰,۶۲۷	۸,۹۲	۰,۰۰۰	۶
شبکه اجتماعی	0.298	۰,۲۳۸	۰,۳۷۰	۴,۱۳	۰,۰۰۰	۵

در جدول ۳. متغیرهایی که در ۱۷ پژوهش رابطه معنی‌داری داشتند، ارائه شده است، نکته مهم این است که هر یک از این متغیرها حداقل باید در دو پژوهش تکرار شده باشند و شرط ورود به فرا تحلیل تکرار یک متغیر حداقل در دو پژوهش به شیوه یکسان به لحاظ مفهومی و شاخص است.

جدول ۴. فراتحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم با توجه به مدل ثابت

کل N	میانگین N	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	میانگین وزنی اندازه اثرها	Z	Zr	p
۵۷۲۳	۵۷۲	۰,۴۹۷	۰,۳۵۱	۰,۵۸۰	۰,۴۸۵	۲۴,۱۷	۰,۵۷	۰,۰۰۰۱

همانگونه که در جدول ۴. مشاهده می‌شود، فراتحلیل رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم با توجه به فیشر به Z مدل ثابت آورده شده است. با ترکیب اندازه اثر همه مطالعات مورد بررسی و ترکیب Z فیشر دست‌آمده از اندازه اثرهای تک تک پژوهش‌ها، به Z فیشر کل و میانگین وزنی اندازه اثرها به دست آمد و همان‌طور که دیده می‌شود مقادیر محاسبه شده معنادار هستند ($P < ۰/۰۰۱$).

بحث و نتیجه گیری

اصلی ترین هدف پژوهش حاضر فراتحلیل پژوهش های انجام شده درباره رابطه بین سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم بود. تغییر رویکرد سلبی پیشگیری از جرم به گفتمان ایجابی و اجتماع محور در مهر و موم های اخیر موجب گردیده است تا نقش سازه سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم و ادراک آن در اذهان اعضای جامعه، اهمیت فزون تری کسب کند و جایگاه رفیع سرمایه اجتماعی در پیشگیری از آسیب ها و جرائم اجتماعی، مورد توجه پژوهشگران قرار بگیرد. نتایج بعضاً متشابه و بعضاً متناقض، همبستگی های ضعیف و قوی و یافته های معقول و نامعقول حاصل از این مطالعات، زمینه ساز تدوین فراتحلیل اثر حاضر گشته که با رویکردی نوین به فراتحلیل و با آگاهی از مفروضات این رویکرد تحلیلی و بررسی ناهمگونی و خطای انتشار مطالعات به ارائه درکی جامع تر و یکپارچه تر از نتایج می پردازد. در گام نخست و در بررسی مفروضات همگنی ۱۷ پژوهش مورد نظر، آزمون با اطمینان ۹۹ درصد، فرضیه صفر مبنی بر همگن بودن مطالعات انجام شده را رد کرده و فرض ناهمگونی اندازه اثر پژوهش ها را مورد تأیید قرار داد. رابطه میان سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، از منظر ویژگی ها و مختصات مطالعات، به شدت متفاوت و متغیر بوده و این امر لزوم توجه به متغیر تعدیل گر را پررنگ تر جلوه می دهد. ارزیابی مفروضه خطای انتشار نیز نشان داد که فرضیه صفر مبنی بر متقارن بودن نمودار قیفی ایمن N و عدم سوء گیری انتشار، تأیید شده است. در تصدیق این مسئله، محاسبه ضریب از خطا بیانگر این مطلب بود که ۵۸۳۹ مطالعه دیگر لازم است صورت گیرد تا در نتایج نهایی محاسبات خطاهایی رخ دهد و این امر حاکی از دقت و صحت اطلاعات به دست آمده از پژوهش حاضر است.

در بعد تحلیلی یافته ها نشان دادند که میانگین اندازه اثر یا تأثیر سازه سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با ۰,۴۶ است که بر مبنای نظام تفسیر ارائه شده از سوی کوهن، بیانگر اندازه اثری در سطح بالا است. به عبارتی متغیر سرمایه اجتماعی عاملی مؤثر در پیشگیری از جرم در میان آحاد جامعه ارزیابی می شود. این یافته تأییدی بر پژوهش های قبلی از جمله جعفری (۱۳۹۹)، درویشی (۱۳۹۸)، گرجی گرسامی و همکاران (۱۳۹۷)، ناصر پیر سرایی و همکاران (۱۳۹۷)، جعفری نیا و همکاران (۱۳۹۷)، رسول زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۷)، کوشا ارسلان و همکاران (۱۳۹۶)، حبیب زاده و همکاران (۱۳۹۶)، خواجه نوری و زارعی محمودآبادی (۱۳۹۵)، فتحی و میرمقدم (۱۳۹۴)، خسرو شاهی و همکاران (۱۳۹۳) و طالب زاده و همکاران (۱۳۹۲) است و با یافته های قاسمی و همکاران (۱۳۹۸)، عشایری و همکاران (۱۳۹۵)، محمودی و همکاران (۱۳۹۴) و مسعودنیا و همکاران (۱۳۹۰) ناهمخوان است که اندازه اثر کم را گزارش نموده اند. به طور کلی در مقایسه با میانگین اندازه اثر حاصله، ۸ مطالعه از ۱۷ پژوهش مورد

بررسی، اندازه اثری بالاتر از ضریب حاصله و ۹ پژوهش نیز اندازه اثری پایین‌تر از آن کسب کرده‌اند.

در بین ۱۷ مطالعه سرمایه اجتماعی، بیشترین فراوانی متغیر موردسنجش در سرمایه اجتماعی، متعلق به اعتماد اجتماعی است. ۱۴ پژوهش، متغیر اعتماد اجتماعی را موردسنجش قرار داده‌اند و اندازه اثر اعتماد اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با ۰/۴۰۵ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از اهمیت اعتماد در سرمایه اجتماعی است. اگر اعتماد اجتماعی و تعمیم یافته در میان افراد جامعه وجود نداشته باشد، طبعاً میزان تعاملات آن‌ها تنزل یافته و در چنین وضعیتی میزان نقش آفرینی آن‌ها در برنامه‌های پیشگیری از جرم کاهش می‌یابد. لیکن در فضای اعتماد؛ اعم از اعتماد فردی، عمودی و افقی، احساس خودانگیخته افراد جامعه برای ایفای نقش در برنامه‌های پیشگیری از جرم، اعم از برنامه‌های پیشگیری اجتماع‌محور یا وضعی توسعه می‌یابد.

در ۶ مطالعه، اندازه اثر متغیر هنجاری بر پیشگیری از جرم برابر با ۰/۵۳۱ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از تأثیر بالای هنجارهای اجتماعی در پیشگیری از جرم دارد. در بعد هنجاری، سرمایه اجتماعی به‌مثابه قواعد راهنمای عمل در متن و موقعیت‌های مختلف اجتماعی به‌صورت یک علت به بروز رفتارهای هم‌نوا و هنجارمند می‌انجامد و به این نحو با دامن زدن به رفتارهای هنجارند به‌صورت علی، موجبات کاهش نابهنجاری، جرم و آسیب اجتماعی را فراهم می‌سازد.

در ۲ مطالعه، اندازه اثر آگاهی اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با ۰/۵۴۵ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از تأثیر بالای آگاهی اجتماعی در پیشگیری از جرم دارد. آگاهی اجتماعی که خود از پیش‌شرط‌های ضروری و شکل فعال‌تر مسئولیت مدنی است، رشد نهادهای آموزشی و علمی و بسط انواع رسانه‌های نوشتاری و بصری، زمینه‌ساز مشارکت بیشتر مردم و توسعه آگاهی آن‌ها از وقایع زندگی روزمره شده و میزان مشارکت آن‌ها در اجرای برنامه‌های پیشگیری از جرم افزایش می‌یابد.

در ۱۳ مطالعه، اندازه اثر مشارکت اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با ۰/۴۱۳ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از تأثیر بالای مشارکت اجتماعی در پیشگیری از جرم دارد. از منظر بعد مشارکت، مدیریت درست و منطقی برنامه‌های پیشگیری از جرم منوط به ایجاد مشارکت مردمی و درگام بعد، توسعه اعتماد ناشی از این مشارکت در میان مردم و نهادها در کلیه سطوح اجتماعی است. مشارکت و حضور مردم، نظارت و کنترل اجتماعی را در فضای اجتماعی ارتقاء بخشیده و به‌مثابه ابزاری عمل می‌کند که به‌واسطه آن فضا را می‌توان به شکل طبیعی مورد نظارت قرار داد.

در ۸ مطالعه، اندازه اثر انسجام اجتماعی بر پیشگیری از جرم برابر با $0/473$ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از تأثیر بالای انسجام اجتماعی در پیشگیری از جرم دارد. در شرایط همبستگی و انسجام اجتماعی است که افراد، صاحب هویت شده و نظام اجتماعی نقطه اتکاء مناسبی برای آنها می‌شود. در حالیکه در شرایط گسست اجتماعی، جامعه به شکل پراکنده درآمده، احساس بی تفاوتی نسبت به مسائل اجتماعی بر افراد جامعه حاکم می‌شود. لذا در جامعه‌ای که احساس اتصال و انسجام اجتماعی ضعیف باشد، گرایش به نابهنجاری‌های اجتماعی رشد می‌یابد. چراکه همبستگی اجتماعی قوی در یک جامعه، هم‌نوایی اعضای باارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را به همراه داشته و از انزوای افراد و سوق یافتن آنها به سمت فعالیت‌های خطرناک و مجرمانه جلوگیری به عمل می‌آید.

در ۵ مطالعه، اندازه اثر روابط اجتماعی و شبکه اجتماعی بر پیشگیری از جرم، به ترتیب برابر با $0/412$ و $0/298$ در سطح معناداری $P\text{-Value} = 0/000$ هست که نشان از تأثیر معنی‌دار روابط اجتماعی و شبکه اجتماعی در پیشگیری از جرم دارد. به‌طور کلی وجود سرمایه اجتماعی عاملی برای ارتقاء و توسعه اقدامات و برنامه‌های پیشگیری از جرم می‌گردد و فقدان آن منجر به انواع اختلال اجتماعی و رابطه‌ای می‌شود. منظور از اختلال رابطه‌ای پایین بودن میزان چگالی، قرینگی، تعدد و شدت تعاملات اجتماعی و تنوع هویت‌ها در روابط اجتماعی است. در شرایط اختلال رابطه‌ای، احترام متقابل اجتماعی و انصاف کاهش می‌یابد. اختلال مذکور استحکام اجتماعی را خدشه‌دار کرده و گرایش فرد به سوی رفتارهای مجرمانه را افزایش می‌دهد؛ زیرا اختلال رابطه‌ای قادر است به انزوای اجتماعی، یأس، احساس عجز و انفعال‌گرایی منجر شود. بدون تردید انزوای اجتماعی، افراد را از مشارکت رسمی و غیررسمی در جامعه محروم ساخته، مبادله و دلبستگی اجتماعی را کاهش می‌دهد و باعث تضعیف یا قطع مبادلات گرم و روابط گفت‌وگومانی گردیده و میزان کنترل اجتماعی برای کاهش رفتارهای مجرمانه را کاهش می‌دهد. به تعبیری سرمایه اجتماعی نوعی ویژگی تسهیل‌کنندگی در روابط اجتماعی داشته و در ساختارهای اجتماعی سبب خلق محیطی می‌شود که در آن مشارکت اجتماعی برای حذف و کاهش زمینه‌ها و بسترهای جرم افزایش می‌یابد. افراد جامعه در سایه اعتماد و همبستگی اجتماعی خود را قائل به نقش‌آفرینی بیشتر در حوزه‌های کاهش آسیب‌ها و تقویت مؤلفه‌ها و شاخص‌های حمایتی از افراد آسیب‌پذیر جامعه می‌دانند، به‌نحوی که در روابط تعاملی خود با دیگران، نظارت و کنترل اجتماعی غیررسمی توسعه پیدا می‌کند. بنابراین نقش پررنگ سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرائم و به‌طور کلی، زمینه‌سازی نظارت و کنترل اجتماعی غیراقتدارآمیز بر فرد و در کنار آن از جهت بسترسازی و مشارکت مثبت و فعال فرد در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود. سرمایه اجتماعی با فراهم کردن

فضای اعتماد، همکاری بین گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی را امکان‌پذیر ساخته و با توسعه آگاهی و بسط تعاملات و شبکه‌ها، منافع عمومی چون تحقق برنامه پیشگیرانه از جرم، تأمین‌شده و هزینه‌های نظارت نهادهای رسمی کاهش می‌یابد. بنابراین تصور وضعیت مطلوب و مورد انتظار در تحقق برنامه‌ها و اقدامات پیشگیری از جرم، جز در قالب شبکه‌های فشرده روابط اجتماعی به‌مثابه نوعی سرمایه اجتماعی ممکن نیست.

به‌طور کلی و در مقایسه با مطالعات و تحقیقات انجام گرفته در سایر کشورها نیز می‌توان نتایج تحقیق حاضر را نیز با نتایج تحقیق در سایر کشورها همسو دانست. نتایج تحقیقات ویزبورد، داویس و گیل^۱ (۲۰۱۵) مبنی بر همکاری افراد جامعه با پلیس برای بهبود ایمنی عمومی و تقویت کنترل‌های اجتماعی غیررسمی و تحقیقات ویزبورد^۲ و همکاران (۲۰۱۲) مبنی بر تقویت کنترل‌های غیررسمی در جامعه، نتایج تحقیقات اکومان و ترویل^۳ (۲۰۱۲) مبنی بر وجود رابطه معنادار بین سرمایه اجتماعی و کاهش جرم و پیش‌بینی ۱۰ درصدی کاهش جرم با متغیرهای سرمایه اجتماعی و همچنین نتایج تحقیقات چوی و اسلوان^۴ (۲۰۱۱)، مبنی بر وجود سرمایه اجتماعی به‌عنوان دارایی کلیدی برای بهبود پیشگیری از جرم و نتایج تحقیق یامامدرا (۲۰۰۹)، هاودون و رایان (۲۰۰۹)، سالمی و کیویوری^۵ (۲۰۰۶)، یامورا (۲۰۰۹)؛ رو و لی (۲۰۱۳) مبنی بر تأثیر مستقیم سرمایه اجتماعی بر پیشگیری و کاهش جرم، حاکی از همسویی تحقیقات داخلی با تحقیقات خارجی در تأثیر مهم و معنادار شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر کاهش و پیشگیری از جرائم هست و برای برون‌رفت از فضای مجرمانه و تقویت امنیت عمومی، کاهش ترس از جرم و ناهنجاری‌ها و جرائم اجتماعی لازم است تمامی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی از تمامی ظرفیت‌های خود برای اعتمادسازی و افزایش سرمایه اجتماعی به‌منظور توسعه مداخلات اجتماعی و کنترل‌های اجتماعی غیررسمی برای پیشگیری از جرائم استفاده نمایند.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های مطالعه حاضر، پیشنهادهای کاربردی و اجرایی زیر برای ارتقاء سطح سرمایه اجتماعی ارائه می‌شوند:

۱- تقویت پایه‌ها و شاخص‌های اعتماد فردی، بین‌گروهی و نهادی در بین افراد جامعه، مانند بهبود کارکرد سازمان‌ها به‌منظور بهره‌گیری از ظرفیت آنان برای حذف و کاهش زمینه‌های ناهنجاری با استفاده از تعاملات دوسویه از طریق نهادهای مسئول در کنترل و کاهش جرائم.

1. Weisburd, Davis & Gill
2. Weisburd
3. Akçomak & Ter Weel
4. Choi & Sloane
5. Salmi & Kivivuori

- ۲- تقویت رویکردهای مشارکت محور با استفاده از تمام ظرفیت‌های رسانه‌ای و ابزارهایی مانند تشویق شهروندان و اقتناع‌سازی آنان مبنی بر سهم شهروندان در کاهش جرائم، به‌منظور توسعه مشارکت اجتماعی برای ایجاد حلقه‌ها و پیوندهای دوستی و احساس مسئولیت‌پذیری افراد جامعه نسبت به همدیگر در کنترل و کاهش زمینه‌های ناهنجاری و جرم.
- ۳- برجسته‌سازی و افزایش مؤلفه و شاخص‌های آگاهی در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و دینی از طریق نهادهای اجتماعی، دولتی و نیز رسانه‌های جمعی به‌ویژه صداوسیما و شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی و بهره‌گیری مناسب از مراکز و نهادهای آموزشی-مذهبی همچون مساجد و تکایای دینی و در نهایت افزایش سطح دانش و آگاهی اجتماعی مردم نسبت به فرایند تکوین جرم و ایفای نقش سازنده در جهت کنترل بسترهای جرم.
- ۴- نظارت مستمر بر سطح تعاملات و روابط متقابل و روزمره بین افراد جامعه از طریق پایش سطح همکاری و صمیمیت در جامعه محلی توسط سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم، نهادهای فرهنگی و اجتماعی به‌منظور کاهش آسیب‌پذیری روابط اجتماعی و حفظ روحیه اعتماد و انسجام اجتماعی در حساسیت به رفتارهای جرمی و تلاش برای حذف و کاهش این‌گونه رفتارهای ناهنجار.
- ۵- تقویت روح دین‌داری و هنجارهای رسمی جامعه در تمامی برنامه‌های اجتماعی و محله محور، به‌ویژه در برنامه‌های رسانه‌ای به‌منظور تقویت روحیه خودانگیختگی افراد جامعه در مسئولیت‌پذیری نسبت به هموعان خود در جامعه.

منابع

- احمدی، حبیب. (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی انحرافات*. سمت.
- بهزاد، داوود. (۱۳۸۱). سرمایه اجتماعی بستری برای ارتقای سلامت روان. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۲(۶)، ۴۳-۵۳.
- <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=21713>
- بیات، بهرام. (۱۳۸۷). تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی پلیس و امنیت عمومی (میزان بروز جرائم). *فصلنامه دانش انتظامی*، ۱۲(۴۷)، ۸۶-۵۱.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/852740/>
- جعفری، سکینه. (۱۳۹۹). بررسی سرمایه اجتماعی و نقش آن در پیشگیری از جرم و آسیب‌های اجتماعی: یک پژوهش آمیخته. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، ۱۵(۵۴)، ۸۱-۵۰.
- <https://elmnet.ir/article/2204599-57302/>
- جعفری نیا، غلام رضا؛ منصور، رضا و محمودی، معصومه. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر بوشهر (با تأکید بر آموزش همگانی). *دانش انتظامی بوشهر*، ۹(۳۵)، ۱۰۷-۷۹.
- http://boushehr.jrl.police.ir/article_91275.html
- چلبی، مسعود و مبارکی، محمد. (۱۳۸۴). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۶(۲)، ۳۴-۳.
- <http://ensani.ir/fa/article/229819/>
- حبیب زاده ملکی، اصحاب؛ فرجی، هوشنگ. (۱۳۹۶). رابطه مشارکت اجتماعی با پیشگیری از جرم. *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، ۳(۱۱)، ۱۲۱-۸۵.
- <http://ensani.ir/fa/article/407156/>
- خانعلی پور واجارگاه، سکینه. (۱۳۹۰). *پیشگیری فنی از جرم*. چاپ اول. میزان.
- خسروشاهی، قدرت‌الله؛ دهقان نیا، محمدمنصور و نجفی، داود. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم (مطالعه موردی شهر اصفهان). *فصلنامه دانش انتظامی اصفهان*، ۱(۱)، ۴۰-۲۲.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=62392>
- خواجه نوری، بیژن و زارعی محمود آبادی، علیرضا. (۱۳۹۵). رابطه سرمایه اجتماعی و جرم جوانان مورد مطالعه: جوانان شهر یزد. *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۵(۱)، ۱۴-۱.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=313513>
- درویشی، صیاد. (۱۳۹۸). نقش میانجی سرمایه اجتماعی در تأثیر عدالت سازمانی و حمایت سازمانی پلیس بر پیشگیری از جرم (مطالعه موردی: کلاتری های انتظامی استای قم). *فصلنامه مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۶(۲)، ۲۱۸-۱۹۷.
- <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=555262>
- دلاور، علی. (۱۳۹۳). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. نشر روان.
- سید علیپور، سید خلیل و نامور صدیق، کریم. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر تهران. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، ۱۱(۴۱)، ۱۵۸-۱۲۳.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=177848>

- رسول زاده اقدم، صمد؛ عدلی پور، صمد و عابدینی، صمد. (۱۳۹۷). مطالعه جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با کجروی فرهنگی. *پژوهش های جامعه شناسی معاصر (علمی - پژوهشی)*، ۷(۱۲)، ۴۳-۲۳.
https://csr.basu.ac.ir/article_2401.html
- شریفیان ثانی، مریم. (۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی: مفاهیم اصلی و چارچوب نظری. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۲(۱)، ۱۸-۵.
<http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1738-fa.html>
- عباچی، مریم. (۱۳۸۷). مبانی و مقدمات تدوین برنامه ملی پیشگیری از جرم در ایران. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، ۳(۹)، ۷۲-۳۳.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1041926/>
- عباسزاده، محمد؛ عزیززاده اقدم، محمدباقر و اسلامی بناب، سیدرضا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و آنومی اجتماعی. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱(۱)، ۱۷۲-۱۴۵.
<http://ensani.ir/fa/article/314087/>
- عشایری، طاهای؛ عباسی، الهام؛ مهدی زاده اردکانی، محمد و حاجی حسینلو، سجاد. (۱۳۹۵). تحلیل جامعه شناختی رابطه بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: استان اردبیل). *پژوهش های مدیریت انتظامی (مطالعات مدیریت انتظامی)*، ۱۱(۴)، ۵۵۱-۵۳۱.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=316741>
- طالب زاده، مریم؛ حقیقتیان، منصور و جهان بخش، منصور. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با میزان جرم در شهر کرد در سال ۱۳۹۱. *فصلنامه دانش انتظامی چهارمحل و بختیاری*، ۱(۳)، ۹۹-۸۱.
<https://www.magiran.com/volume/178311>
- فتحی، سروش و میر مقدم، کاظم. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر پیش گیری از جرم (مورد مطالعه: جوانان شهرستان شهریار). *فصلنامه علمی دانش انتظامی غرب استان تهران*، ۲(۶)، ۱۲۲-۹۹.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1880554/>
- فوکویاما، فرانسیس. (۱۳۷۹). *پایان نظم، سرمایه‌ی اجتماعی و حفظ آن*. ترجمه‌ی غلام عباس توسلی. انتشارات جامعه‌ی ایرانیان.
- فیروزآبادی، سید احمد و ایمانی جاجرمی، حسین. (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی اجتماعی در کلان شهر تهران. *رفاه اجتماعی*، ۶(۲۳)، ۲۲۴-۱۹۷.
<http://ensani.ir/fa/article/25460/>
- فیلد، جان. (۱۳۸۶). *سرمایه اجتماعی*. ترجمه رضا غفاری و حسین رضائی. انتشارات آگاه.
- فیلد، جان. (۱۳۸۵). *سرمایه اجتماعی*. ترجمه جلال متقی. موسسه عالی پژوهش های تأمین اجتماعی.
- قاسمی، یارمحمد؛ صداقت زادگان، شهناز؛ ملکشاهی، مالک و پنجستونی، بهرام. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و نزاع فردی در بین جوانان شهر ایلام. *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۱۰(۵۹)، ۲۱۱-۱۸۳.
<https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=586239>
- کلمن، جیمز. (۱۳۹۰). *بنیادهای نظریه اجتماعی*. ترجمه منوچهر صبوری. نشر نی.

کی نیا، مهدی. (۱۳۸۸). *میانی جرم شناسی*. جلد دوم. مجلد سوم. چاپ نهم. انتشارات دانشگاه تهران.
 - کوشا، ارسلان؛ نیلی، مسعود؛ جاوید فرد، رضا و آزادواری، علی اکبر. (۱۳۹۶). بررسی رابطه متقابل افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش جرم جوانان مورد مطالعه: جوانان شهر بوشهر. *دانش انتظامی بوشهر*، ۹(۳۳)، ۱۸-۱.

<https://www.semanticscholar.org/paper/38/>

- گنجی، محمد و ستوده، هلالی ستوده، مینا. (۱۳۹۰). رابطه گونه‌های دینداری و سرمایه اجتماعی (رویکرد نظری و تجربی در بین مردم شهر کاشان). *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۲(۴۲)، ۹۵-۱۲۰.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=137258>

- گسن، ریمون. (۱۳۷۶). روابط میان پیشگیری وضعی و کنترل وضعی و کنترل جرم. مترجم علی حسین نجفی ابرندآبادی. *مجله ی تحقیقات حقوقی*، ۱۹(۱)، ۶۲۸-۶۰۵.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1222095/>

- گرجی گرسامی، علی؛ سیاه چشم، مه‌ری؛ موسوی بیجاری، سید جعفر و سیف، قدرت الله. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در پیشگیری از جرم، ۱۳(۴۶)، ۱۰۳-۸۱.

http://cps.jrl.police.ir/article_19229.html

- گرجی کرسامی، علی. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در مدیریت زیست و سلامت شهری. *کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه پایدار شهری*.

<https://civilica.com/doc/274469/>

- مسعودنیا، ابراهیم؛ الیاسی، محمد حسین؛ علی اکبریان، علی و حسن زاده، دهقان. (۱۳۹۰). تأثیر مؤلفه های سرمایه اجتماعی بر توزیع فضایی جرایم در شهرستان یزد. *پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی*، ۴(۱۳)، ۱۳۵-۱۱۷.

<https://www.sid.ir/fa/Journal/JournalListPaper.aspx?ID=40651>

- محمودی، محمدتقی؛ کریمیان، فاطمه؛ میراحمدی، محسن و رمضان، بهنام. (۱۳۹۴). رابطه میان سرمایه اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم در میان دانشجویان دانشگاه های استان چهارمحال و بختیاری. *دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری*، ۳(۹)، ۲۴-۱۳.

<https://www.magiran.com/volume/178316>

- ناصرپیرسرای، آرش؛ شیر، عباس و موذن زادگان، حسنعلی. (۱۳۹۷). رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: شهرستان ملارد). *مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۵(۱)، ۴۲-۲۵.

https://jscm.ut.ac.ir/article_65767.html

- نجفی ابرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۱). از عدالت کیفری تا عدالت ترمیمی. *مجله دانشگاه علوم رضوی*، ۳(۹ و ۱۰)، ۳۸-۳.

<http://ensani.ir/fa/article/189033/>

- نجفی ابرندآبادی، حسین علی. (۱۳۸۷). *مباحثی در علوم جنایی*. ویراست پنجم. به کوشش شهرام ابراهیمی. نشر میزان.

- نجفی ایرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۳). مباحثی در علوم جنایی. تقریرات درس جرم شناسی مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد. مجموعه دو جلدی به کوشش شهرام ابراهیمی. دانشگاه شهید بهشتی.
- نیازپور، حسن امیر. (۱۳۸۳). بزهکاری به عادت و پیشگیری از آن. پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه شهید بهشتی.

- Akçomak, İ. S., & Ter Weel, B. (2012). The impact of social capital on crime: Evidence from the Netherlands. *Regional Science and Urban Economics*, 42(1-2), 323-340.
https://econpapers.repec.org/article/eeeregeco/v_3a42_3ay_3a2012_3ai_3a1_3ap_3a323-340.htm
- Armitage, Rachel & Ekblom, Paul. (2019). *Rebuilding Crime Prevention through Environmental Design*. Strengthening the Links with Crime Science. Routledge.
- Aspin, L. (2004). *Social Capital and Productivity*. Teaching and Learning Research Programme.
- Borgonovi, Francesca; Andrieu, Elodie & Subramanian, S. V. (2021). The evolution of the association between community level social capital and COVID-19 deaths and hospitalizations in the United States. *Social Science & Medicine*, 278, 113948.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33930677/>
- Bourdieu, Pierre. (1986). *The forms of capital, Handbook of Theory and Research for the sociology of Education*. New York: Greenwood Press.
- Carmen, Esther; Fazey, Ioan; Ross, Helen; Bedinger, Melissa; Smith, Fiona; Prager, Katrin & Morrison, David. (2022). Building community resilience in a context of climate change: The role of social capital. *Ambio*, 51(6):1371-1387.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35015248/>
- Choi, Hyunsun & Sloane, David. (2011). *Does working together prevent crime? Social capital, neighborhoods, and crime*. In *The Oxford handbook of urban economics and planning*.
- Cozens, P., & Sun, M. Y. (2019). Exploring crime prevention through environmental design (CPTED) and students' fear of crime at an Australian university campus using prospect and refuge theory. *Property Management*, 37(2), 287-306.
<https://espace.curtin.edu.au/handle/20.500.11937/74318>
- Clarke, Ronald V. (1995). Situational crime prevention. *Crime & Justice*, 19, 91-150.
<https://www.jstor.org/stable/1147596>
- Coleman, J. (1990). *Foundation of Social Theory*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge MA.
- Deconinck, J. (2010). The Effect of Organizational Justice. Perceived Organizational Support, and Perceived Supervisor Support on Marketing Employees Level of Trust. *Journal of Business Research*, 63(12), 1349-1355.
<https://psycnet.apa.org/record/2010-22231-016>
- Deller, S. C., & Deller, M. A. (2010). Rural crime and social capital. *Growth and Change*, 41(2), 221-275.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2257.2010.00526.x>
- Fukuyama, F. (1999). *Social capital and civil society*. Prepared for delivery at the IMF Conference on Second Generation Reforms. The Institute of Public Policy. George Mason University.
- Field, J. (2003). *social capital*. Routledge Taylor & Francis Gro
- Finch, D. J., Legg, D., O'Reilly, N., Wright, S., & Norton, B. (2021). A social capital view of an Olympic and Paralympic Games bid exploration process. *European Sport Management Quarterly*, 21(2), pp. 302-321.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/16184742.2020.1748082>

- Forsell, T., Tower, J., & Polman, R. (2020). Development of a scale to measure social Capital in Recreation and Sport Clubs. *Leisure Sciences*, 42(1), pp. 106-122.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01490400.2018.1442268>
- Hawdon, J., Ryan, J. (2009). Social capital, social control, and changes in victimization rates. *Crime & delinquency*, 55(4), 526-549.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0011128708325421>
- Kawachi, I. Berkman, L. F. (2001). Social Ties and Mental Health. *Journal of Urban Health*, 78 (3): 458-67. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11564849/>
- Muggah, R. (2019). *Reviewing the Costs and Benefits of Mano Dura Versus Crime Prevention in the Americas*. Palgrave Macmillan.
- Moore, D. M. Reckler, L. N. (2013). Social Capital, Type of Crime and Social Control. *Criminology and Penology*, 62(6), 143-173.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0011128713510082>
- Nakano, Satoshi & Washizu, Ayu. (2021). Will smart cities enhance the social capital of residents? The importance of smart neighborhood management. *Cities*, 115, 1 - 21.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026427512100144X>
- Nassiri, M. (2003). Drug Addiction and Its Relationship with Urban Jobs. *Geographical Research Quarterly*, 70, 91-104.
<https://substanceabusepolicy.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13011-020-00279-1>
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The collapse and revival of American Community*. Simon and Schuster Paperbacks.
- Putnam, R. & Feldstein, LM. (2003). *Better Together: Restoring the American Community*. Simon & Schuster.
- Rose, R. (2011). How Much does Social Capital add to Individual Health?. *Social Science and Medicine*, 51(9), 1421-35.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11037227/>
- Roh, S. Lee, J. L. (2013). Social capital and crime: A cross-national multilevel study. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 4(1), 58-80.
https://scholar.google.ch/citations?view_op=view_citation&hl=fr&user=rdjXJnkAAAAJ&citation_for_view=rdjXJnkAAAAJ:zYLM7Y9cAGgC
- Smidt, C. (2003). *Religion as Social Capital: Producing the Common Good*, Waco. Texas Baylor University Press.
- Sabatini, F. (2005). Does Social Capital Improve Labor Productivity in Small and Medium Enterprises, forthcoming International. *Journal of Management and Decision Making*, December. 9(5), 1 – 29.
<https://iris.uniroma1.it/bitstream/11573/388821/1/Sabatini%20IJMDM.pdf>
- Salmi, V., & Kivivuori, J. (2006). The association between social capital and juvenile crime: The role of individual and structural factors. *European Journal of Criminology*, 3(2), 123-148.
https://www.researchgate.net/publication/249752061_The_Association_between_Social_Capital_and_Juvenile_CrimeThe_Role_of_Individual_and_Structural_Factors
- Tilley, N. (2019). *A Realistic Agenda for Research and Regulation Relating to Crime Prevention*. Brill Nijhoff.
- Weisburd, D., Davis, M., & Gill, C. (2015). Increasing collective efficacy and social capital at crime hot spots: New crime control tools for police. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 9(3), 265-274.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.911.1572&rep=rep1&type=pdf>
- Wright, J. Cullen, P. Francis, T. Miller, J. (2001). Family Social Capital and Delinquent Involvement. *Journal of Criminal Justice*, 29(1), 1-9.
https://www.researchgate.net/publication/222631828_Family_Social_Capital_and_Delinquent_Involvement

-Yamamura, E. (2009). Formal and Informal deterrents of crime in Japan: Roles of police and social capital revisited. *The Journal of Socio-Economics*, 38(4), 611-621.
<https://ideas.repec.org/a/eee/soceco/v38y2009i4p611-621.html>